

CURIOSITATS DE CATALUNYA

(setmanal)

Redacció i Administració:
Barcelona. - Riera Alta, 61

P R E U :

Número corrent	20 cèntims.
Número atrassat	30 »
Subscripció anual.	10 pessetes.

S U M A R I

Fets històrics, pàg. 2. - Folklore de la pagesia, pàg. 6. - Catalans notables, pàg. 8. - Contes vells... forjats de nou, pàg. 13. - Antologia poètica, pàgina 16. - Tamarit, pàg. 17. - Tradició, pàg. 18. - Història de la impremta a Montserrat, pàg. 19. - Nostra premsa, pàg. 24. - «Amics del Folklore», pàg. 26. - Sants de Catalunya, pàg. 28.

FETS HISTORICS

La llosa d'En Rafael Casanova

EN la petita vila de Sant Boi del Llobregat va morir, el dia 3 de maig de l'any 1743, qui va ésser el darrer conseller en cap de Barcelona, En Rafael Casanova. Aquest insigne patrici, rebé sepultura cristiana en l'església de l'esmentada vila del Pla del Llobregat, on hi ha la capella de nostra Senyora de la Pietat, i resten encara allí les seves cendres. La seva tomba fou molt humil: una senzilla llosa de pedra llisa, la cobria.

El qui vessà la seva sang en defensa de les llibertats pàtries mereixia que el seu cos fos honorat dignament.

I aquesta tasca és deguda al treball incansable d'En Manuel Ribas, mestre particular de l'Escola Catalana de Barcelona, qui en anar a visitar la tomba d'En Casanova, a l'any 1921, i veure la seva modèstia, expressà, davant d'ella, que a l'any següent, costés el que costés, les despulles del gran conseller estarien més ostensibles que fins aleshores. S'hi havia de posar, quan menys, una llosa de marbre amb una inscripció que perpetués la seva memòria, en espera que

algun dia s'hi fes un monument, per a correspondre al més decidit defensor de les llibertats catalanes.

Va constituir-se tot seguit una comissió organitzadora, el president de la qual va ésser Francesc X. Puig, actuant

de secretari En Manuel Ribas, i amb la col·laboració d'altres persones de Barcelona i de Sant Boi.

Els esforços per a lograr l'autorització per la col·locació de la desitjada llosa, són incalculables: s'hagué de demostrar plenament que En Casanova, estava soterrat a la capella de la Pietat de l'església parroquial de Sant Boi, degut a què dita tomba era de propietat particular de don Lluís de Martí i de Montaner.

Després d'haver-se adreçat al senyor bisbe de la diòcesi de Barcelona, a la qual correspon la parroquial de Sant Boi, va atorgar el permís de llicència necessària per a la col·locació de la nova llosa, però manifestant que una vegada efectuat el susdit acte, no podria obrir-se més la tomba; i que no hi podia figurar la inscripció que primerament s'havia pensat, la qual deia:

«Vas qui conté les despulles del doctor en drets En Rafael Casanova, defensor de les llibertats pàtries».

I que en el seu lloc fóra convenient posar-hi aquesta altra:

«Vas d'antiga propietat de don Lluís de Martí i de Montaner, qui conté les despulles del doctor en drets En Rafael Casanova, Conseller que fou de la ciutat de Barcelona».

Aquesta disposició contrarià moltíssim al més fervent organitzador, per no poder posar la inscripció que tant s'esqueia a la llosa, i en vista del caràcter irrevocable de la decisió, va fer invertir l'ordre de la inscripció.

Un cop la llosa feta, s'assabentà al senyor bisbe que, respectant el text indicat, s'havia modificat la inscripció, per raons d'estètica, i es veu que el motiu que segons el secretari de la comissió organitzadora va fer constar en la comunicació, va convèncer, doncs va ésser autoritzada la seva col·locació.

Dita llosa va ésser costejada per subscripció popular, contribuint-hi els Ajuntaments de Barcelona i de Sant Boi, la Mancomunitat, avui Generalitat de Catalunya, diferents entitats de la nostra terra i d'Amèrica, i nombrosos particulars.

El projecte és obra d'En Ramon Sunyer; el marbre fou tallat per Salvador Martorell, i va encapçalada la llosa amb l'escut de Catalunya, que té al seu costat dos genis de la pàtria, amb les antorxes de la llibertat que s'apaguen; aquesta al·legoria va posada a sobre dels escuts de València, Mallorca, Rosselló i Cerdanya; després segueix la següent inscripció: «Vas qui conté les despulles del doctor en drets don Rafael Casanova. Conseller que fou de la ciutat de Barcelona ✠ 1743 ✠ Antiga propietat de don Lluís de Martí i de Montaner». Al peu segueixen dos medallons on hi han

les dates 1714-1922. Publiquem la reproducció fotogràfica d'aquella.

Si la data de l'onze de setembre de 1714 no ha d'ésser mai oblidada per tot bon català, tampoc l'altra del deu de setembre de 1922 que va inaugurar-se la col·locació de l'actual llosa que tanca el recinte on hi han les cendres del darrer conseller en cap que tingué la ciutat de Barcelona, i sabé tan valerosament defensar els seus furs.

Al moment de fer visible la llosa que estava coberta amb la bandera de Sant Jordi, hi estaven presents: representants de la Mancomunitat de Catalunya, dels Ajuntaments de Barcelona i de Sant Boi, els orfeons: Català, Mossèn Cinto. Montserrat i Santboià, amb les seves corresponents senyeres, i personalitats representatives de diferents entitats de Catalunya i Amèrica. I durant aquest solemni acte, volà per sobre el temple parroquial, un avió, que va deixar caure un espès núvol de flors en homenatge a l'heroic patriota.

Acabada la festa ressonà per la plaça de l'església el cant de la Senyera i l'himne dels Segadors, malgrat d'haver-se tramès ordres en contra. Després de l'ofici religiós celebrat al matí, a la tarda i a la nit varen tindre efecte en la vila de Sant Boi del Llobregat, diferents demostracions cíviques i patriòtiques d'entusiasme i alegria.

Avui dia es conserva sense cap variació l'esmentada llosa, havent de remarcar que si existeix. és degut a l'esforç invencible d'En Manuel Ribas i Cots.

J. NADAL I RIBAS.

Folklore de la Pagesia

Abans de la recolecció

(Acabament)

Hi han noies acasarades que cullen una fulla de blat, l'emboliquen al dit i deixant-la anar lliure diuen:

Fulla d'herba,
fulla de blat,
diga'm si el... Fulano
me du voluntat.

Si es descargola, creuen que la contesta és afirmativa; i en cas contrari, negativa.

* * *

I ve que arriba el juny i aleshores ja se sap:

Pel juny,
la falç al puny.

perquè

L'herba, curta o llarga,
pel juny deu estar segada.
Sembraràs quan voldràs.
i per Sant Joan segaràs.

La feina del segar, ultra les admirables cançons de segadors i segadores que algun temps s'acompanyaven amb la cornamusa, ens donen mostres folklòriques com aquesta:

Lo pandero de les mosses
s'hauria de reventar,
ja en compraríem un altre
amb les messes del segar.

Al·ludeix al pandero que abans tenien les confraries del Roser, el qual tocaven les majorales en les festes majors a l'hora dels llevants de taula, com també en les bodes, bateigs, etc.

Una que jo en festejava
que m'hi volia casar,
al punt de lligar la garba
el vecill es va trencar.

Qui no pot segar espigola;

expressió de general coneixença i aplicació a tots aquells casos en què un s'ha de contentar amb el secundari, no podent haver el principal. Si fa o no fa com el cas de la cançó que a Isona en diuen

LA SEGADORA

Se n'anaren mare i filla
a segar un camp de blat,
a la primera gavella
ja en troben un gran gojat:
—Ai mare, la mia mare,
mireu jo que'm so trobat!
—Ai filla, la mia filla,
jo també en vull la meitat.
—Ai mare, la mia mare,
primer es veurà pledejat.
Se n'anaren mare i filla
a trobar-ne un advocat:
—Déu lo guard, lo senyor jutge,
senyor jutge i advocat,
aquí venim mare i filla
a pledejâ un gran gojat.
Ja respongué el senyor jutge:
—Aviat serà pledejat;
la xica que és jove i tendre,
li darem lo gran gojat,
vós que sou vella i carronya
vos darem lo camp de blat.
Vella, vella,
vella, vella.

VALERI SERRA I BOLDU.

UAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

CATALANS NOTABLES

Francesc Vicenç Garcia

SÓN molts els que ignoren que el nom que encapçala aquestes ratlles correspon a un dels poetes més populars que ha produït Catalunya. Més de tres segles s'han escolat d'ençà de la seva mort i el nom amb què el coneix el vulgus, encara corre de boca en boca.

Encara avui dia el nom d'*El Rector de Vallfogona* —que no és altre que el nostre biografiat— és evocat amb una mitja rialleta als llavis en atribuir-li la majoria de les anècdotes populars.

Malgrat, però, aquesta popularitat, els episodis de la

seva vida resten ignorats de la majoria de persones. Procurarem explicar-los.

Garcia nasqué a la ciutat de Tortosa, vers l'any 1580. No es pot precisar amb exactitud la data, perquè a causa de la Guerra dels Segadors, quedà destruïda una bona part de l'Arxiu parroquial, on es conservava la seva partida de baptisme.

De molt jovenet ingressà a la Universitat de Lleida (la més antiga del Principat), distingint-se molt aviat per la seva intel·ligència i la seva aplicació. A Lleida fou on obtingué el títol de doctor en Teologia.

Estant a la Universitat ja donà mostres del seu enginy amb la freqüent composició de poesies, generalment festives, que constituïen la delícia dels seus companys d'estudis, els quals el consideraren, ben aviat, com un elegant poeta.

Quan tingué lloc, però, la seva consagració com a poeta fou amb motiu de l'inimitable panegíric que féu del doctor Felip de Berga i Aliaga, que en aquelles calendes fou nomenat rector de la Universitat lleidatana. El talent que revela aquesta composició fou causa de les enveges que ben aviat es desvetllaren entre alguns dels que el voltaven, els quals s'havien vist ben aviat postergats pels mèrits de Garcia.

Acabats els seus estudis, el nostre poeta passà a Barcelona on, per les seves virtuts i el seu talent, el marquès d'Aitona es declarà ben aviat el seu protector.

Trobant-se accidentalment a la capital el bisbe de Girona, Pere de Cardona, li fou presentat pel marquès — parent d'ell — el jove Garcia. Tan emprendat en quedà el senyor bisbe que se l'endugué amb ell a la ciutat cent voltes immortal, amb el càrrec de secretari.

Durant l'exercici d'aquest càrrec rebé la dignitat sacerdotal, i erigí una acadèmia literària de la qual fou president. D'aquesta època data la seva eloqüent oració fúnebre a la memòria de Felip II (III de Castella).

Obtinguda la rectoria de Vallfogona de Riucorb (28 de desembre del 1607), es constituí en pare dels seus feligresos. De l'època en què fou Rector de Vallfogona, data gairebé tota la seva producció poètica.

La seva fama s'escampà arreu ben aviat i àdhuc l'arquebisbe electe de Tarragona, Joan de Montcada, volgué que

Garcia l'acompanyés el dia de la seva entrada a la ciutat dels Cèsars.

Retornat el nostre poeta a la seva feligresia de Vallfogona, obtingué la declaració apostòlica del patronatge de Santa Bàrbara, sobre Vallfogona de Riucorb. Amb aquest motiu, el 16 de maig del 1617, es celebraren en aquella parròquia, grans festes amb motiu de la col·locació de la relíquia de la Santa —cedida per l'abat de Santes Creus—, i, a la tarda, es representà la *Comèdia Famosa de la Vida*

Heus ací un curiós gravat representant l'encontre del Rector de Vallfogona, diuen, amb Lope de Vega, on es veu el menut dormint sobre la roca seca, que va provocar aquells versos famosos pels quals —segons diuen— es van conèixer els dos grans poetes.

i Martiri de la Gloriosa Verge i Màrtir, Santa Bàrbara — una de les més antigues comèdies catalanes — escrita expressament per a aquella festa pel Rector de Vallfogona

Tal fou la fama adquirida pel nostre poeta, que Felip III (IV de Castella), gran aficionat a les lletres, volgué conèixer-lo, i en un viatge que féu al Principat, el va fer venir a la Ciutat dels Comtes. Fou això, l'any 1622.

Fou tal el plaer que experimentà el monarca de constatar personalment el talent i l'enginy de *Garceni* —pseudònim

que usava el Rector— que li pregà d'anar al seu palau de Madrid quan ell retornés a la Cort.

Complimentant els desitjos del rei, Garcia s'encaminà a Madrid, però abans de presentar-se a palau, volgué conèixer la vila, i sortí a donar un passeig. Passejant per les afores s'aturà a contemplar un infant que s'estava adormit a sota d'un arbre, i amb una pedra per coixí. En aquestes, s'escaigué a passar per allí un altre sacerdot que, igualment meravellat del cas, exclamà: *O es el muchacho de bronce, o la piedra es lana*. No es féu esperar pas l'enginyosa resposta del bon Rector de Vallfogona:

*¿Que más bronce
que no tener años once
y qué más lana
que no pensar que hay mañana?*

D'aquesta manera es conegueren el gran Lope de Vega —que no era altre el nou-vingut— i Vicenç Garcia.

Arribat Garcia al palau, el rei n'hagué gran contentament, i començà a organitzar una sèrie de festes literàries, on l'enginy del nostre poeta li reportà nous galardons. Aquest seguit d'èxits multiplicà les enveges que ja existiren contra d'ell, en tal proporció, que el Rector es cregué obligat a abandonar la cort per a fugir d'elles.

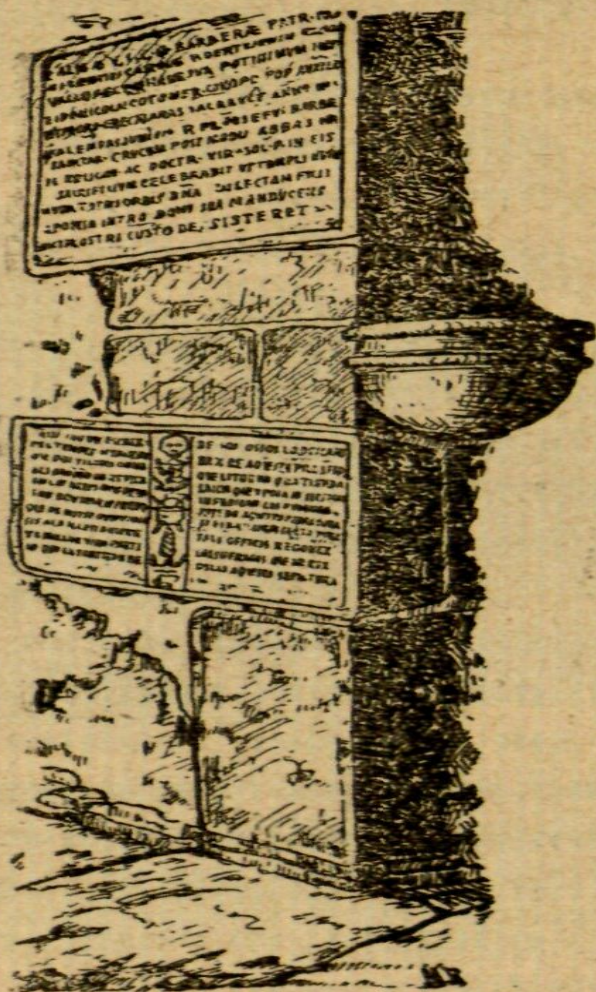
Eren, però, tan violentes aquestes enveges, que quan arribà a Saragossa, algú que l'havia seguit, tingué cura de barrejar o fer barrejar alguna metzina en el vi que havien de beure el Rector i el criat. El criat morí allí mateix; el Rector pogué arribar a Vallfogona, on visqué encara alguns mesos torturat per aguts dolors —produïts per la metzina— fins que clogué les parpelles el 6 de setembre del 1623.

Es conta que, abans d'acabar la seva vida, féu destruir gran nombre de les seves poesies «car no vull —deia— que subsisteixi cap motiu d'enveja en contra meu». Així i tot, les poesies que d'ell ens resten, són suficients per a donar a la posteritat una clara visió del que eren el seu talent i el seu enginy.

I per acabar volem fer una darrera manifestació: El Rector de Vallfogona és a la musa festiva catalana, el que Quevedo per la castellana, és a dir, que al nostre Rector se li atri-

bueixen — igual que al poeta castellà — un sens fi d'anècdotes i escrits, molts cops indecents, que el bon Garcia no ha escrit ni pensat mai en escriure. Es cert, que entre les poesies que formen el volum de les seves obres, n'hi ha algunes que no es distingeixen pas per la seva pulcritud, però, ¿qui ens assegura que aquestes poesies no foren intercalades pels seus envejosos i difamadors?...

GABRIEL NOGUÉS I PAHL.

Pica de l'aigua beneita a l'església parroquial de Vallfogona de Riucorp.

A la inscripció inferior hi ha l'epitafi del Rector al seu escolà.

CONTES VELLS... FORJATS DE NOU

El pare, el fill i el ruc, o el dir de la gent

A primeres hores de la matinada, quan encara dalt del cel brillaven els estels, pare i fill es posaren en camí vers la ciutat. El ruc es portava la càrrega que havien de vendre a mercat, i la lluna, blanca i riallera com mai, els il·luminava la ruta.

Ara, al cap de nou hores, amb les butxaques ben replenes de diners, en tornaven. Un seguit de comentaris alegres i optimistes els escurçava la caminada i els distreia de la calda que en aquella hora queia de bo i millor.

Una veu, però, inoportuna i baladrera, tingué la virtut d'interrompre'ls.

—Guaiteu els del Mas Blau! Apar talment que temin esllomar l'ase anant a peu darrera d'ell!

Pare i fill s'esguardaren a un mateix temps.

—Sabeu, pare, que potser tinguin raó? Munteu vós, ja que porteu més pes que jo a les butxaques. Així no us fatigareu...

El pare, tot reconegut, obef el seu fill. I la conversa interrompuda fou represa.

A la mitja hora escassa que caminaven, en traspassar un

pas a nivell, el pare, qui anava dalt del ruc, oí que algú deia:

—Renoí, quin pare més egoísta! Comportar que el seu fill vagi a peu mentre ell va a cavall! Ja et dic jo...!

Com mogut per un ressort elèctric, amb una lleugeresa i agilitat evocadores dels millors anys de la seva joventut, sabent-li greu que la gent el cregués tan desconsiderat, d'un salt baixà a terra.

—Té, noi, puja tu, ara... Jo ja estic del tot descansat.

—Si vós ho voleu, per què he de negar-m'hi?

I la conversa s'encarrilà novament com si res no hagués passat.

Trenta mil enraonies bastint propòsits i projectes per tal de fer créixer els beneficis haguts en la venda, anaven i venien entre pare i fill tot fent-se i desfent-se. El més clar optimisme embolcallat amb color de rosa els permetia de veure les coses pel seu bon costat, encomanant-los, a més, una mena d'alegria interna, per cert força esperançadora.

Va ésser en un revolt, en passar prop d'uns camps curulls d'espigues rosses que el vent gronxava i debatia, quan anà a parar a l'oïda del bon fill una exclamació que tot i semblant justa, traspuava més ironia que no altra cosa.

—Vegeu, tingueu fills que, igual que corbs, us buidaran els ulls! Ell ben escarxofat dalt del ruc sense voler tenir en compte els anys del pare ni el mal estat del camí... Primer criar porcs, almenys donen més bon rendiment...

Vivament sorprès que semblants paraules poguessin sortir de boca humana, el bon fill descavalcà.

—Ara, vós, pare. Ja he descansat prou perquè les meves cames puguin portar-me fins a casa. Per altra part no vull que la gent em blasmi.

—I això, fill meu?

—Algú, la veu del qual ha vingut fins a mi, m'ha qualificat d'ingrat per haver consentit que vós anéssiu a peu, mentre jo anava dalt del ruc. Com vós podeu fàcilment comprendre, no puc permetre-ho. El meu deure, doncs, és baixar per tal de cedir-vos el lloc.

—Igualment m'ha succeït a mi. Una veu que solament dec haver oït jo, ha judicat molt malament el fet d'anar jo a cavall, mentre tu anaves a peu... En fi, saps què podem fer?

Muntar tots dos el ruc a un mateix temps... Serà, em sembla, el millor.

Així ho feren. El pare davant, darrera el fill.

Però també aquesta vegada, quan tot just feia un quart que havien reprès la ruta, es veieren severament criticats per algú que deixà oir la seva veu a través d'un espès canyissar.

— Quina poca consciència la del vell Peiró i el seu hereu: Tanmateix sembla que vulguin esbotzar el ruc, amb rant de pes: Ja ho diu la dita: Qui no plany les bèsties no estima les pernones.

— Heu oït pare? — preguntà En Narcís visiblement indignat.

— Massa bé, fill meu — exclamà ben resignadament el bon home.

— Què cal fer, ara?

— No res, fill, no res. Continuem el camí cavalcant alhora el nostre ruc, que per això el tenim: perquè ens ajudi i ens descansi del treball de cada dia.

— ...

— Sí, Narcís, sí; fem-ho així, que és tal com ho devem fer.

— ...

— La vida no és res més que una ruta, un camí... Més o menys llarga, més o menys curta, estem obligats a recórrer tot el tros que ens té destinat la Divina Providència. Ai d'aquells que no sàpiguen comprendre el que està bé i el que està malament! Ai d'aquells que no tinguin el seny necessari que els orienti, que els guiï!... Ai d'aquells que escoltin la gent! Llur actuació serà igual a la d'un penell col·locat a gran alçada: assenyalarà ço que als altres plaurà que marqui.

JOSEP M.ª SALAS I JULIÀ.

I d i l · l i

Quin pensament de fulla tendra
quan et vaig prendre la mà!

I vas hissar les veles del somrís.
Jo vaig agombolar les ànsies del vent
i el Paradís vingué a nosaltres
sobre les onades del respir.

Quina blavor de vida
dins la salabor del bes!

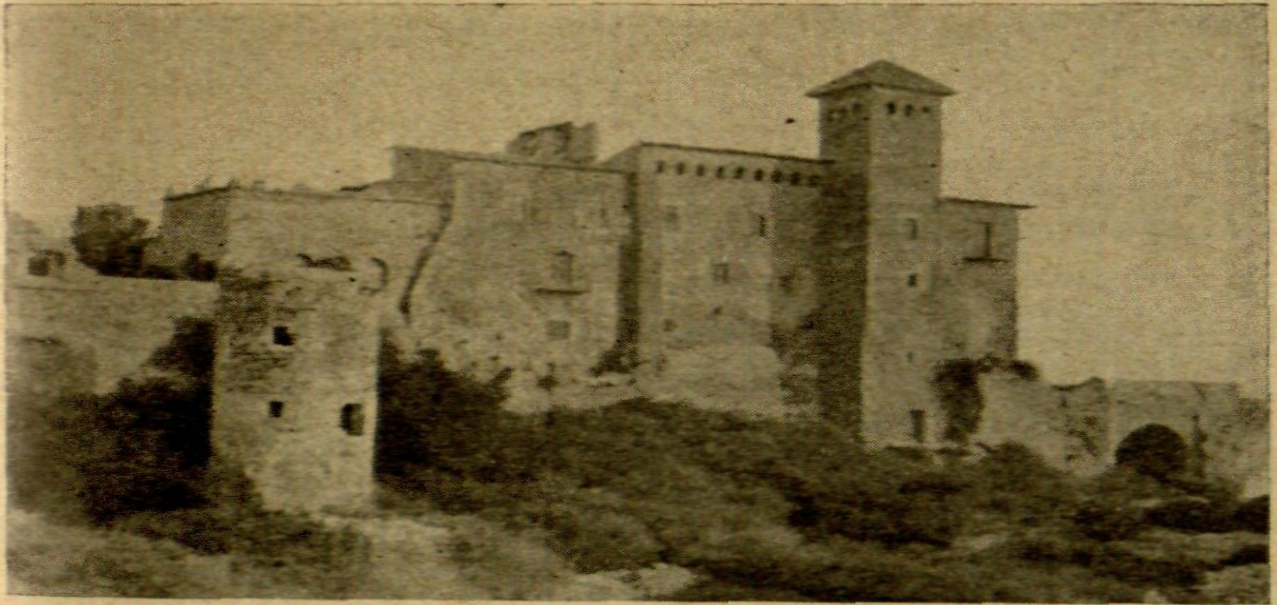
Si ponía's el sol neixia la lluna.
La mà dins la mà
i una fortor de geranis entorn
vestida de paraules suaus...

Potser hi havia un rossinyol, també.
No sabríem dir-ho
perquè a les veles del somrís
es trencava tota cançó amorosa,
forana.

Amb nosaltres: la tendror de la fulla
i aquella punta d'aire que es rebrega als llavis...
I no altre, sinó tu i jo.

CARLES SALVADOR.

(Del llibre «El bes als llavis»).

El castell.

Tamarit

POBLE situat a l'extrem oriental de Tarragona; emplaçat en un turonet prop la mar i al costat del desguàs del riu Gaia; per això és freqüent anomenar-lo Tamarit de Mar.

Al costat del castell hi ha l'església parroquial, sens dubte, la primitiva, puix resulta dit temple un dels comtats exemplars de l'arquitectura genuïnament romànica que es conserven en la nostra terra. Aquest monument de l'art cristià del segle XI conserva col·locades en el seu senzill cloquer, les campanes en forma de caldera.

Els habitants de Tamarit, fugint de febres intermitents i altres malalties produïdes pel seu clima i situació, fa uns setanta anys que, abandonant el seu lloc, s'han traslladat a Ferràn, agregat de dit poble, a un quilòmetre i mig d'aquell. A Ferràn, doncs, hi ha que anar a trobar el municipi de Tamarit.

Tamarit és un dels més antics pobles de Tarragona. Durant la viduïtat del comte Ramon Berenguer I (1050 a 1053), aquest va concedir a Sunyer l'establiment i construcció de Tamarit.

El castell, que, com hem dit, està tocant a l'església parroquial, va exercir un bon servei en la reconquesta del Camp de Tarragona i sota l'elevació on s'alça, hi ha la Torre

de la Mora, que serví per defensa de les escomeses dels pirates que antigament feien, del petit nucli de cases de Tamarit, la famosa fortalesa medieval, guaita de l'aigua-barreig del riu i de la mar.

Hi passa la carretera de Tarragona a Barcelona, de la qual se serveix per a les seves comunicacions; a més, d'altres vies de segona categoria; en la part immediata a la costa, si bé hi passa el tren de Tarragona a Barcelona, no hi ha estació, ni hi havia lloc adient, tota vegada que, com havem dit, aquell poblat està completament desert d'habitants, i les cases acaben de caure per trobar-se abandonades; malgrat això, hi habita, al lloc restaurat, la família del guardià que hi ha nomenat el nou propietari.

Per la susdita causa, l'estació més propera de Tamarit o de Ferràn, és la d'Altafulla, que pren el nom de Tamarit-Altafulla, a 2 kilòmetres d'aquell agregat.

MIQUEL FORTUNY.

Tradició

AL camp d'En Feliu Peig (avui carrer de Sant Jaume) de la ciutat de Sabadell, hi havia una gran piràmide de pedra i al damunt, una imatge de Sant Jaume vestit de pelegrí. Hi havia una tradició que fonamentava el motiu d'haver estat erigit aquest monument en el fet que, passant un dels comtes de Barcelona cap a la caça major amb el seu seguici de familiars, servents, falcons i gossos, trobaren pel camí, uns nens que feien una capelleta a Sant Jaume, en un lloc on hi havia alguna deixalla de parets, i alguns de la règia comitiva se'n burlaren i perderen la vista fins que reclamaren de cor a Sant Jaume. Acreditava aquest fet, una pintura que hi havia a l'altar de Sant Salvador, que havia estat el major, quan l'església no era parroquial i que va ésser parroquial l'any 1776. La piràmide, desfigurada pel temps i pels homes, fou treta i serví per fer-ne escalons de l'església.

FREDERIC MARTÍ I ALBANELL, *Prev.*

Mostra de la impremta de Montserrat. Foli 1 del *Missale Benedictinum*, imprès a aquest Monestir, l'any 1521, per Rosembach.

Història de la Impremta a Montserrat

No hi ha persona erudita en les Arts del Llibre, principalment a Espanya, i Catalunya d'un mode particular, que desconeguin la importància arqueològica professional que contenen les dades històriques de les dues primeres instal·lacions tipogràfiques efectuades als principis de l'art, dintre del cenobi benedictí, d'aquella rara i excepcional muntanya, característica, com poques, degut a la seva particular naturalesa i estructura.

El dia 21 de maig del 1498, el Monestir de Montserrat,

que encara no tenia impremta pròpia, va rebre de l'impressor barceloní Joan, estampador, 18.000 exemplars de Butlles d'indulgències, nombre crescutíssim en aquells temps.

El dia 22 de maig del 1498, també rebien del mestre impressor Miquel, de Barcelona, 794 exemplars de Butlles destinades també al Monestir de Montserrat.

El dia 28 de desembre del 1498, arribà al Monestir de Montserrat l'impressor Joan Luschner, contractat a Barcelona per Fra Pere de Burgos i Fra Pere Camps, per a instal·lar una impremta al Monestir de Montserrat.

Acompanyaven a Luschner, Udalric Belch, de Ulma, qui fabricava la tinta; Udalric de Saragossa, qui donava la tinta a les formes; Tomàs, caixista; Enric Squirol, estampador; Joan, tirador de la premsa; un altre també anomenat Joan, caixista; Just, tirador de la premsa i estampador.

El dia 7 de gener del 1499, al Monestir de Montserrat es signat un pacte entre el Prior del Monestir, d'una part, i Joan Luschner, mestre d'impremta, ciutadà de Barcelona, de l'altra, per la impressió de quants Breviaris i llibres volguessin el Prior i Comunitat, comproment-se, l'impressor Luschner, a posar-hi el paper i gènere necessari, pagant el transport del menjar i beure, a més del jornal, als operaris.

El Prior, en nom de la Comunitat del Monestir de Montserrat, s'obligà a donar habitació, en el Castell d'Olesa, al mestre impressor Joan Luschner, a la seva muller i un fill, i a pagar les tintes.

El dia 18 de gener del 1499, es troba la primera notícia de la fundició de tipus d'impremta a Espanya, i és amb aquesta mateixa data que hi han escriptures que fan referència a la instal·lació de la impremta.

Segons es desprèn, Joan Mock signava *Ans Moco*, suís o belga, havia de fondre els tipus de lletres a complerta satisfacció, corrent al seu càrrec, el metall i totes les altres despeses que poguessin ocasionar-li el seu compromís.

A més, venia obligat, corrent pel seu compte les despeses, a anar a Perpinyà, pels punxons, i també a ajustar les matrius i donar proves de les lletres que tenien de servir per imprimir els Missals.

El dia 1 de maig del 1500, l'impressor Luschner i els seus oficials perllonguen el seu contracte amb el Monestir de Montserrat, fins el 15 de novembre de l'esmentat any.

Del 4 de febrer del 1499 al 15 de novembre del 1500, s'imprimiren al Monestir de Montserrat, 7.691 exemplars de diferents obres, algunes d'elles, però, eren simplement opuscles.

Els devia complaure el resultat de la impremta, i quan s'exhauriren les existències, els monjos acordaren portar a

Montserrat una altra impremta, per a poder disfrutar de la natural comoditat que significava poder tenir-la sempre al costat d'ells.

El segon contracte s'estipulà amb el cèlebre alemany Joan Rosembach, qui tenia ja impremta a Barcelona, i que figura en la història entre els més notables impressors ambulants, i per tal circumstància va ésser el primer que s'instal·là a la ciutat de Perpinyà, on, el mateix que a Tarragona (1499-1500), va acreditar la seva personalitat i el seu art amb el *Breviarum Elnense* (any 1500), notable edició litúrgica, a dues tintes.

El lloc on dit impressor va romandre més temps fou a Barcelona.

Rosembach va emportar-se el que necessitava, del seu establiment de Barcelona, per a instal·lar-se al Monestir (1518 a 1522), secundat pels operaris, Guillem, caixista; Vendel, llenguadocià; Joan, Pere i Martí.

Instal·lats tots dalt d'aquelles serralades, en un ambient de tranquil·litat, que porta la suau concentració de l'esperit, els convidava a les pràctiques de l'art.

També hi estigué un tal Dionís, de qui es diu que són les vinyetes, inicials i lletres.

En 8 mesos es van imprimir 3.001 exemplars de quatre obres distintes.

Dues oficines tipogràfiques tingué el Monestir de Montserrat: una, al segle xv, i l'altra al segle xvi, quan era cosa fàcil carregar, *premsa, caixes i atuells*, en dues mules, per a ésser transportades no solament d'una comarca o població a l'altra, sinó també d'un país a l'altre, com s'acostumaven a fer els transports en aquells remots temps.

Aquella impremta solament va tenir per objecte subministrar bé i uniformement, i amb normal promptitud, les principals comunitats hispàniques de l'Orde benedictí. El negoci comercial no els interessava.

La tercera impremta ha estat instal·lada al Monestir de Montserrat en ple segle xx, l'any 1918, quan s'adonaren del necessari que era, per a ells, tenir impremta pròpia, per a ús particular de la Comunitat benedictina existent al Monestir de Montserrat.

¿Quants i quants, dels mils i mils de devots que pugen cada any a la santa muntanya de Montserrat, suposaran que darrera de les parets del Monestir es desenrotlli una vida tan activa, quan tot fa suposar que en les cel·les dels monjos solament existeix estudi seriós i devoció santa, degut a la Regla per la qual es regeix l'Orde benedictí?

No és pas així. Insospitats tallers dels rams més necessaris per a l'existència humana, es troben dintre dels grandiosos edificis del Monestir de Montserrat. Entre ells ocupa un

lloc preeminent la impremta, moderníssima del tot, puix va ésser instal·lada l'any 1918.

La seva biblioteca, encara que estrictament no té relació amb els tallers d'impremta, és el seu derivat immediat. Conté, dita biblioteca, uns 80.000 volums, degudament ordenats per ordre alfabètic, i col·locats en prestatges adients.

La impremta actual la tenen instal·lada, igualment que la biblioteca i encuadernació, a l'últim pis del Monestir, tocant a les majestuosos roques de la muntanya.

Està instal·lada de tal forma, que resulta un veritable model de netedat i distribució.

Curen de dita impremta els mateixos monjos, qui són excel·lents impressors, els quals passaran a la història d'una manera rellevant.

El material és abundant i ben disposat; de maquinària, el taller n'està ben proveït,

Tenen una gegantina guillotina «Krause», com molts tallers d'impremta importants voldrien i no tenen. Al mig del local hi tenen una màquina plana de les més perfeccionades, d'una de les més bones marques alemanyes; una minerva i una boston completen les màquines d'imprimir.

Com a cas notable es pot citar el que també tenen instal·lada una màquina de compondre, proveïda de calefacció elèctrica, sistema molt propi i adequat per aquesta mena de màquines.

Els treballs que actualment surten de la impremta de l'Abadia de Montserrat competeixen amb els millors que surten de les premses dels tallers més importants d'Europa.

Una de les obres que l'any 1923 tenien a punt de començar era el Catàleg de la Biblioteca, obra que ocuparà vuit grossos volums.

L'Orde benedictí ha sentit sempre fervor pels llibres, la qual cosa resta demostrada, fent notar que Sant Benet, al segle VI, en fundar l'Orde benedictí, va prescriure que cada monjo, durant la Quaresma, havia de llegir, de la respectiva Biblioteca, alguns còdexs, la qual cosa indica l'existència de llibres a aquells monestirs en aquella tan remota època. I sabut és que la cultura antiga, de la qual en són expressió clara les obres de l'antiguitat clàssica, va ésser conservada en els llibres que posseïa l'Orde benedictí en les seves biblioteques, i que els monjos salvaren en les invasions dels bàrbars, per poder multiplicar els seus textos i poder-los perpetuar a través de les generacions.

A partir del regnat de Carlemany, van ésser creades biblioteques, gràcies al mutu intercanvi de llibres.

Els més importants dipositaris de la cultura antiga van ésser les Abadies de Montecassino, Boblio, Melmesburry,

Lindisfirne, Luxenil, Ripoll, Saint-Gall, Fulda, Corbie, Tours i algunes més, en quins monestirs hi havia locals destinats especialment a «scriptorium», on, en la major quietud i sossegament, eren transcrits els còdexs, i també van crear escoles per fomentar el saber humà, en les quals hi havia ensenyaments de llatí i grec, ajudant així a la formació d'especialistes aptes per a multiplicar les obres de l'antiguitat clàssica, a l'ensem que quedava perpetuat el coneixement d'aquelles llengües mares. Les cèlebres escoles de la cal·ligrafia carolíngia; els il·luminadors de llibres; l'enquadernació sumptuària, dels codis litúrgics de finals del segle x a principis del segle xi. Tracta després, molt breument, de l'art xilogràfic, predecessor de la tipografia, i en ocupar-se d'aquesta, queda plenament provada la tesi de l'autor referint-se a un text de l'Abat Lleonard (segle xv), posat al davant d'un opuscle de Alcuïno, que va imprimir-se al monestir de Ottoferum, on l'Abat recomanava als monjos, d'una manera eficaç, l'exercici de la tipografia.

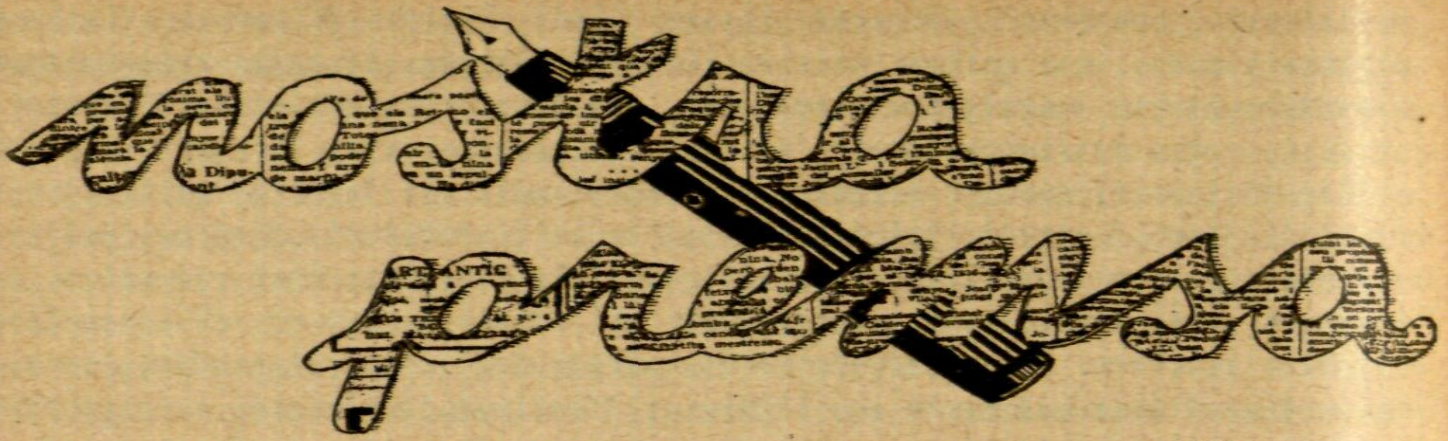
La tercera impremta montserratense (excloem la de campanya, ambulant, de la guerra antinapoleònica o de la Independència), la continuadora de les de Lushner i Rosembach, destinada a obra de pau i d'estudi, sembla cridada a donar el to en l'art Bibliotipogràfic d'aquesta regió hispànica, ja que als esmentats monjos no els interessa la part de treure'n beneficis ni es disposen a la competència en el ram.

Va ésser inaugurada el dia 17 de març de 1918, per l'Abat dom Antoni M.ª Marcet, al qual desitgem que, a través dels segles, les seves produccions puguin servir d'exemple edificador, i, de moment, com a mirall i guia en els tallers on, esguardant solament la part industrial, deixen negligida la part artística, de què es ressent tant l'actual moment tipogràfic en ple segle xx, segle de decadència artística i de forta tendència industrial.

R. CANIVELL.

Març, 1936.

« LA RAMBLA »

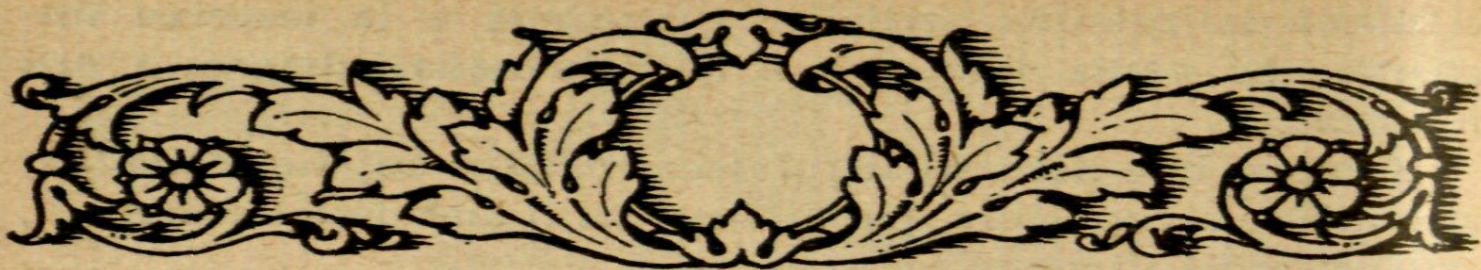
(Continuació)

A CABÁVEM la ressenya del primer periòdic que portà el nom de «La Rambla», dient: que fou suspès per ordre governativa. En fou la causa un article publicat en el número 15 (5 maig 1867), en el qual es il·legeixen certs comentaris a una «corrida» de vedells que va donar-se, en la qual torejava gent aristocràtica.

Degut a aquesta contrarietat i per no perdre el contacte amb els seus lectors, canvià el seu títol per «La Pubilla», essent setmanari català i continuant el fulletó de «La Rambla», amb les seves característiques; per dissimular que era el mateix periòdic, hi posà una altra capçalera durant els sis primers números: un tríptic que en el centre hi havia la vista general de Barcelona, a un costat els gegants, i a l'altre, la façana de la Casa de Caritat; però en ésser al número set segueix la primitiva capçalera de «La Rambla».

En el número 70, corresponent al 4 d'octubre de 1868, llegim una «Advertencia» en la qual es diu que: «En virtud de una disposició gubernativa, donada a consecuencia de un atropello que sufrió nuestra redacción l'any passat, desaparegué «La Rambla» y surti «La Pubilla». Ara que las cosas han cambiat, lo periodich recobrará en el proximo número 'l primer títol, pero seguirem la numeració de «La Pubilla» per exigirho aixís las materias del semmanari».

De manera, que encara que aquest setmanari portés el nom de «La Pubilla», era realment «La Rambla»; amb la mateixa capçalera, quatre pàgines a tres columnes, seguint

«*Amics del Folklore*»

JOIA immensa és la que avui pot escampar per la nostra terra, **CURIOSITATS DE CATALUNYA**. Ens referim a la constitució, en la Pàtria catalana, de l'entitat «Amics del Folklore». No volem remarcar la transcendència llur: en assabentar-se'n el lector, gaudirà d'un plaer tan intens, que ell mateix ho sabrà fer més bé que nosaltres: hi han coses que és millor sentir-les, que explicar-les.

Ens és molt plaent de publicar la circular, per si algun dels nostres subscriptors no l'ha rebut, en què els fundadors donen compte de les seves aspiracions, que vertaderament desitgem tinguin aviat un complet assoliment.

Diu així:

«Es amb el nobilíssim afany superador i amb el més franc optimisme que els «Amics del Folklore», novells i ardits conreadors de les nostres tradicions i de les nostres llegendes, ens hem aplegat sota d'aquesta simpàtica bandera per tal de recollir i conservar tot el bagatge tradicional i llegendari de la nostra terra estimada.

«Hem vingut per tal de dur a cap una obra netament pairal, espiritualment catalana. Es clar que la nostra tasca ha d'ésser, en el seu començ, bon xic feixuga; però el nostre esperit jove i sadollat d'energies farà que sempre de cara a Catalunya, poguem donar-li poc a poc les reminiscències ara desparramades sense cap caliu que les arbori ni sense cap esperit que les conservi.

»Cada dia el nostre poble va perdent llurs costums i tradicions, va oblidant fins el més essencial de la seva ànima: el nervi d'aquesta espiritualitat que fan grans els pobles.

»Els «Amics del Folklore» que recollim i propaguem tots aquets batecs, ens plau avui d'adreçar-nos a tots els qui

senten l'impuls de conservar aquestes fonts de riquesa que fan més ric el nostre bagatge terral, per tal de demanar-los llur ajut moral i material per a què la nostra tasca es vegi enrobustida i saturada del més sublim alè de confortament.

»Com més gran i intens sigui el vostre ajut, més gran serà la nostra obra; és cert que serà una obra d'abnegació i de sacrifici, però el nostre amor a la terra ens obliga generosament de fer-la i de propagar-la.

»De bell antuvi volem dur a cap la restauració dels «Goigs» en els pobles, viles i llogarrets que es troben mancats d'ells, sigui perquè estan esgotats o perquè ningú se'n preocupa.

»I els «Goigs», aquestes fulles tan populars a Catalunya i on s'hi troba encara tota fulgent la fe del nostre poble i es canten en llurs festes tradicionals, creiem d'una gran oportunitat i eficàcia llur refloureixement, car els «Amics de Folklore» no volem que siguin abandonats ni deixats en l'oblit; volem que es propaguïn i que d'ésser possible es multipliquin per tal de fer més arrelada i fecundant la història, les nostres tradicions i el nostre voler, que és el voler dels nostres avantpassats.

»Altres projectes i altres suggerències, totes de caire folklòric, tenim en vies de realització els quals procurarem dur-los a la pràctica si encoratjats per l'ajut moral i material dels amants de les belles tradicions, podem assolir la cima de la nostra patriòtica empresa.

»Es a vós, distingit patrici; és a tu, apreciat conciutadà; és a vosaltres, amics, fills de les diferents contrades de Catalunya; és conjuntament a tots que els «Amics del Folklore» es dirigeixen avui per tal de què la nostra obra es vegi coronada i enfervorida per l'èxit més esclatant i digne de la nostra terra.

»Catalans que estimeu les essències pairals en tots llurs diversos aspectes: Protegiu l'obra dels «Amics del Folklore».

CURIOSITATS DE CATALUNYA felicita, molt de tot cor, amb satisfacció plena d'entusiasme als «Amics del Folklore» i es posa desinteressadament al costat de la susdita agrupació, amb fervents vots per al total èxit del seu magnífic programa, a l'ensem que convida a les persones de bona voluntat a rebre correspondència del secretari, Francesc Gosalbes, carrer de Sant Maties, 57 - Sabadell (C. A.).

SANTS DE CATALUNYA

Sant Josep Oriol

EL dia 23 de novembre del 1650, a la casa número 4 del carrer de la Verge del Pilar, aleshores anomenada «d'En Cuc», que pertanyia a la parròquia de Sant Pere de les Puel·les, de la ciutat de Barcelona, va néixer Sant Josep Oriol, i al mateix dia, en l'esmentada església, fou batejat amb els noms de Josep, Miquel i Antoni. Els seus pares es deien Joan Oriol, mestre velluter, i Gertrudis Buguñà.

De petit va ésser escolanet del temple de Santa Maria del Mar, on donà exemple d'innocència de costums, edificant amb la seva devoció als clergues.

Un prodigi meravellós palesà fins a quin punt era plaent a Déu, la seva puresa, essent encara molt jovenet: puix que, havent-se ell adonat, per inspiració del cel, d'una sospita oculta contra ell, posà les mans dins la fogaina encesa, i les hi tingué il·leses, fins a tant que, amb aquell experiment, deixà comprovat que ell estava net de tota màcula.

Després començà els estudis eclesiàstics, assolint el grau

de doctor a la Facultat de Teologia, i al cap de poc temps fou ordenat sacerdot.

Desitjós de visitar les sagrades tombes dels Apòstols, se n'anà a peu cap a Roma, on el Sobirà Pontífex, Innocenci XI, en 24 de gener del 1687, li donà el benifet eclesiàstic, anomenat de Sant Llorenç i Sant Climent, a l'església de Santa Maria dels Reis, de Barcelona, que vulgarment se'n diu del Pi, del qual en prengué possessió el dia 4 de març següent.

Desitjant el martiri, empregué un pelegrinatge cap a la

Miracle del rave. - Quadro del pintor Josep Flanger. Propietat del Capítol de la Seu de Barcelona.

conversió dels infidels, però la Santíssima Verge se li aparegué a l'hospital de Marsella, on es trobava malalt de gravetat, li retornà la salut sobtadament, i li manifestà ésser voluntat de Déu que retornés a Barcelona.

A molts ajudava donant-los consells; consolava els malalts amb tota mena d'ajut i subsidis, alleujava els necessitats amb els seus diners; aquesta tan abnegada assiduïtat a socórrer les calamitats d'altri, fou premiada per Déu amb repetits miracles i prodigis; guareix al carrer de l'Hospital, la cama gangrenada d'un ferrer amb el senyal de la creu; guareix a un impedit anomenat Bergant, posant-li la mà damunt del

seu cap; en el camí de Barcelona a Mataró, donà la benedicció a una malalta i va quedar guarida; etc.

• D'altra banda, diàriament l'hi acudia, principalment, a l'església de Santa Maria del Pi, una ingent multitud d'es-

GOZOS EN ELOGIO

DIGNÍSSIMO MONACILLO QUE FUE
SANTA MARIA DEL MAR,

DEL BEATO DOCTOR

DE LA PARROQUIAL IGLESIA DE
DE LA PRESENTE CIUDAD.

Sois de esta parroquia honor,
Gran tutor,
En virtudes claro sol,
Beato Josef Oriol.

Al nacer dichoso fuisteis,
Pues tuvisteis
Padres pobres, pero honrados,
Y en la fé muy radicados.
Vos les disteis,
Con vuestra virtud y agrado,
Alegria la mayor,
Gran tutor, &c.

Como á Samuel os contemplo
En el templo,
Sirviendo con alegría
Los Ministros de Maria,
Siendo ejemplo
Y de monacillos guia
De vuestra edad en la flor,
Gran tutor, &c.

Al sacrificio incruento
Muy atento
Continuamente asistiais;
Pero nunca os distraiais
Ni un momento;
Antes os enardeciais
De Dios en el dulce amor,
Gran tutor, &c.

Con fervor ibais á orar
Al altar
Del Sacramento sagrado;
Inmoble y arrebatado,
Sin cesar;
Pareciais transportado
Al celestial Tabor,
Gran tutor, &c.

En la cristiana doctrina.
Disciplina,
Los Presbiteros os dieron,
Cuyos rudimentos fueron

¶ Ora pro nobis, beate Joseph.

Flor divino,
Que aquella semilla hicieron
Exhalase tal olor,
Gran tutor, &c.

En vuestra pueril edad
Amistad
Con el Criador trabais,
Y de él os enamorais
Por su bondad:
Los juegos despreciais,
Haciendo actos de fervor,
Gran tutor, &c.

La imágen que vos hallasteis
Y adornasteis,
De la Virgen, mas que el oro
Guardamos, por ser tesoro
Que encontrasteis,
Y en vuestro altar con decoro
Imploramos su favor
Gran tutor, &c.

En tal parroquia os tentaba,
Y arrastraba
Por la escalera Luzbel,
Y molido á palos cruel
Os dejaba.

Vuestro fué siempre el laurel,
Quedando lleno de honor,
Gran tutor, &c.

Vuestro recogimiento era
De manera,
Que saliais solamente
Para servir á la gente
De lumbrera,
Y de virtud eminente
Esparciais el olor,
Gran tutor, &c.

Del esposo de vuestra ama,
Que os infama,
Penetrasteis la intencion,
Ganando con tal accion

Mucha fama;
Y en prueba no hizo lesion
En vos del fuego el ardor,
Gran tutor, &c.

¡O parroquia de Maria!
¡Qué alegría
Nuestro Beato te dió!
Su primer misa cantó
En tí un dia;
Gran dicha que te colmó
Y colmará de loor,
Gran tutor, &c.

Cojos, mancos, desvalidos,
Y afligidos,
En vos acogida hallaban,
Vuestros ruegos acallaban
Sus gemidos,
Y de sus males curaban
Por un tal intercesor,
Gran tutor, &c.

Vuestra alma con veloz vuelo
Hacia el cielo
Dichosa se remontó,
Luego que se despidió
De este suelo;
Y hermoso el cuerpo quedó
Exhalando suave olor,
Gran tutor, &c.

Nuestra parroquia gozosa
Y ufana
Mira vuestra elevacion,
Y os rinde su corazon
Muy gustosa;
Sed, pues, su digno patron,
Como os suplica su amor,
Gran tutor, &c.

En virtudes claro sol,
Gran Oriol,
Sois de esta parroquia honor:
Sed Josef nuestro tutor

¶ Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

OREMUS.

Deus, qui beatum Josephum confessorem tuum mirabili abstinentie dono et curationum gratia decorasti; concede, ut á culpis abstinentes in terris, penitentia premium assequamur in calis. Per Dominum &c.

Imprenta de los Herederos de la Viuda Pla.

guerrats, i amb la seva benedicció, els cecs recobraven la vista, el sords l'oïda, els muts el parlar, els coixos el caminar, i els afectats d'altres malalties, aconseguien completament la salut.

El dia 2 d'abril del 1698, obrà el següent miracle a l'Hos-

tal de Fontfreda, dins la parròquia de Montcada: no podent pagar a l'hostaler per no tenir moneda, tallà un rave a trossets rodons, i per voluntat divina, es convertiren en diners.

Morí a Barcelona, al carrer de la Dagueria, de la parroquial església dels Sant Just i Sant Pastor, al dia 23 de març de l'any 1702, als cinquanta-dos de la seva edat, després de rebre amb devoció els sagraments i d'haver anunciat el dia i hora del seu traspàs.

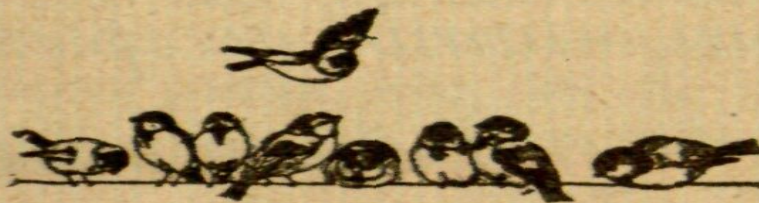
Honorat amb gran concurs de poble, fou enterrat, devotament, dins l'església del seu benifet, essent tan gran miracler després de mort, com ho havia estat en vida.

El Papa Pius VI, a 25 de juliol del 1790, declarà que havia posseït les virtuts en grau heroic; Pius VII, a 19 de març de 1806, que constava plenament la certesa de tres miracles; i a 5 de setembre, el mateix Papa, el beatificà solemnement; i havent brillat amb nous miracles, el Papa Pius X, a 20 de maig del 1909, l'inclogué en el nombre dels Sants.

Barcelona li ha edificat una parròquia, intitulada de Sant Josep Oriol.

Els «Goigs» que els fidels canten en l'església de Santa Maria del Mar, d'aquesta ciutat, són els que reproduïm.

MIQUEL CODINA I FARRÉ.

Als colleccionistes de

GOIGS

*fem avinent que tenim un bon
assortit de GOIGS, correspo-
nents a:*

SANTS

SANTES,

MARE DE DÉU

SANT CRIST

etc.

*als preus de **10** i **15** cèntims
cada un, —també acceptem l'in-
tercanvi— en l'Administració de*

CURIOSITATS

DE CATALUNYA

RIERA ALTA, 61. - BARCELONA

UBA
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General